GEMEENTE ENSCHEDE

MEMO

Datum: 28 november 2023

Aan: de Gemeenteraad

Van: College van Burgemeester en Wethouders

Onderwerp: NIOD Onderzoek

Geachte leden van de raad,

Bij de laatste behandeling van het raadsvoorstel over het NIOD onderzoek in de stedelijke commissie bleef enige onduidelijk over wat er nu onderzocht gaat worden. In deze memo proberen wij iets meer duiding te geven. Wij willen daarbij opmerken dat bij wetenschappelijk onderzoek de onderzoeksvraag pas goed kan worden geformuleerd na een eerste bestudering van de informatie. Daarnaast kunnen onderzoeksresultaten en nieuwe feiten en bewijs de onderzoeksvraag verder aanscherpen of genuanceerd wijzigen.

Als eerste is van belang op te merken dat in het onderzoek het handelen van de gemeente Enschede een centraal thema moet blijven, immers dat is de reden het onderzoek uit te voeren en rechtvaardigt het toekennen van budget aan dit onderzoek. Het is niet de bedoeling dat de gemeente een onderzoek financiert en de gemeente zelf niet of nauwelijks aan bod komt.

De reden voor een uitgebreid onderzoek is dat het handelen van de gemeente niet geïsoleerd van zijn omgeving kan worden begrepen. Dat wordt bedoeld met onderzoek in een bredere context. De gemeente was toen (net als nu) onderdeel van de samenleving en reageert op die samenleving, zoals de samenleving op de gemeente reageert. Daarom is het belangrijk de onderzoeksperiode ruim voor de bezetting te laten beginnen (de jaren dertig) en ook de eerste jaren na de bevrijding mee te nemen. Houding, gedrag en besluiten van de gemeente (ambtelijk en bestuurlijk) zijn alleen te begrijpen als ook duidelijk is hoe anderen actoren (vervolgende, verzet, bezetter, collaboreerde inwoners, kerken en anderen) zich opstelde, zich organiseerde en welke invloed zij hadden op de gemeente. Als we de context weten dan kunnen we ook het handelen van de gemeente beoordelen.

Het gaat daarbij verder dan alleen de vraag of de gemeente tijdens of na de bezetting voordeel heeft gehad van ontnomen vastgoed of andere eigendommen van vervolgde personen. Ook de rol van de gemeente (en gemeentelijke diensten als bijvoorbeeld de gemeentepolitie) bij de vervolging is belangrijk te onderzoeken. Bijvoorbeeld zijn joodse ambtenaren ontslagen en heeft de gemeente hier na ontslag nog ondersteuning gegeven. Hoe actief of passief heeft de gemeente meegewerkt aan vervolgingsmaatregelen, was er contact tussen delen van de gemeente en het verzet en wat betekende de aanstelling van NSB burgemeesters voor het handelen van de gemeente. Ook de

periode na de bevrijding vraagt aandacht. Hoe heeft de gemeente gehandeld, was dat ruimhartig of juist heel formalistisch.

Wij hopen dat in deze memo tot uitdrukking komt de gedachte over onderzoek naar de rol van de gemeente bij ontrechting in context. En dat dossier onderzoek naar een beperkt deel van de feiten veel vragen onbeantwoord kan laten en/of onduidelijk blijft waarom de gemeente heeft gehandeld zoals ze heeft gehandeld.